

Izjaja vsak četrtik in velja s poštno vred ali v Mariboru s poštnim na dom za celo leto 40 K, pol leta 20 K, za četrt leta 30 K. Izven Jugoslavije 50 K. Naročnina se pošlje na upravitelstvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroška cesta št. 5. List se dopolnjuje od odgovoda. Naročnina se plačuje naprej. — Telefon št. 220. —

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Udaje "Kolo. Hkovnega društva" dobivajo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravitelstvo sprejema naročila, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za vsa kralna oglasa primeren popust. Nezapri reklamacije po poštini prosite. — Telefon št. 220. —

6. številka

Maribor, dne 10. februarja 1921.

55. letnik.

Naše delo v ustavotvorni skupščini.

Prve volitve v naši državi — volitve v ustavotvorno skupščino — ni so izpadle tako, kakor se je splošno mislilo. Pri vseh prejšnjih volitvah poslali le dve slovenski stranki svoje zastopnike v zakonodajne zbornice, zdaj pa sedjo v Beogradu v konstituentni skupščini šestih slovenskih strank. Posledica propora je, da so prišle razne stranke in struje do zastopstva oziroma do prevelikega zastopstva, kakor tudi, da nima nobena slovenska stranka absolutne večine. Da so samostojneži, socialisti in komunisti dosegli toliko glasov, je kriva demagoška agitacija teh strank, ki so hujšale proti državnemu jedinstvu s tem, da so trdile, da je SLS, oziroma njen voditelj dr. Korošec, prodal Slovenec Srbom, ki so za draginjo in za druge gospodarske težkoče delale odgovorno našo stranko, akoravno je bil med 19 ministri jedini dr. Korošec zastopnik naše stranke, ki so agitirale za republiko itd., krivo je pa tudi, da so vsi elementi, ki so proti državi in njenemu napredku, agitirali in glasovali za stranke, katerih pred vojsko pri nas ni bilo. Ta — milo rečeno — grodi način agitacije je pa tudi povzročil, da so mnogi dobri možje in mladenci, ki so prišli iz vojne skrajno nezadovoljni domov, volili kandidate novih — do sedaj nepoznatih strank, kar že sedaj zelo obžalujemo. Slični pojavi so se opazili skoraj v vseh državah pri prvih volitvah po vojski, v vseh državah je trajalo nekaj let, — predno so oni, ki so toliko gorja v svetovni vojski pretrpeli, začeli položaj pravilno presojati in spoznavati prave krivce sedanjega težkega položaja, prave krivce draginje, neznoznih davkov in drugih bremen, krivce pomanjkanj stanovanj itd.

Glavni in najbrž edini namen ustavotvorne skupščine je: dati državi ustavo. Radi tega je tvorilo glavno točko v programu vseh strank vprašanje, kako se naj uredi naša država, upravljanje centralizma ali samouprave. Pribiti se mora, da je ogrožena večina slovenskega ljudstva za samoupravo in da noče o centralistični predrditi naše države ničesar slišati. — Najboljši dokaz za to trditve nam da pisava demokratiških listov za časovnik, kakor tudi takratno in sedanjo politično samostojnost in njihovago listu. Izmed 40 slovenskih poslancev so začeli boj za samoupravo le poslanci Jugoslovanskega kluba, po številu 14. Črna narodno-socialistična poslanka in 8 poslancev Samostojne trdi, da so tudi za samoupravo (avtonomijo) ter proti centralizmu. Njihova zatrdila bo-

do le tedaj imela pomen, ako bodo vladili in vsem drugim strankam jasno in odkrito izjavili, da se hočejo z drugimi slovenskimi poslanci vred boriti za avtonomijo. V tem slučaju bo boj za avtonomijo lažji, ker bo nadpolovična večina slovenskih zastopnikov bila ti boj in se bo jasno videlo, da so le 3 zastopniki demokratov navdušeni za centralizem, dočim se drže socialisti in komunisti nevtralnno. Poslanci SLS bodo z drugimi tovariši v Jugoslovanskem klubu bili boj za dosego avtonomije in so večji ali manjši uspehi odvisni od tega, kak bo splošni položaj v ustavotvorni skupščini, kakor tudi, ali in v koliko bodo to delo podpirali zastopniki drugih slovenskih strank.

Namen ustavotvorne skupščine je dati državi ustavo in mora vsako drugo zakonodajno delo počivati, dokler ni ta namen dosežen. Tudi glede davkov ni mogoče doseči nobenih izprememb, ker se isti pobirajo še na podlagi starega proračuna, ki je bil lani sklenjen, za novi proračun, v katerem se bo šele po mesecu aprilu sklepalo, se delajo šele predpriprave. Poslanci Jugoslov. kluba se že v naprej dobro pripravljajo za velike gospodarske boje, kateri se bodo bili o priliki sklepanja o proračunu. Takoj, ko so se bili zbrali v Beogradu, so v mnogih sejah razpravljali o gospodarskih razmerah v posameznih pokrajinah in napravili vse potrebne sklepe, obširno so razpravljali o draginji, o neznoznih davkih, predravnih carinah, večkrat se zavzeli za olajšanje izvoza živine in konj, za carinske ugodnosti, za določeno cenovno obsele in obuteli, za dobavo zadostne množine tobaka, prav posebno tobaka za pipe, za pravično zamenjavo kronskih novčanic, posrebovali so nešteto krat v raznih ministrstvih v zgoraj navedenih zadevah. Zavzeli so se za izpopolnitev že obstoječih železničnih prog in zgradbo novih železničnih prog itd., pravostirali spetovano proti uvozu italijanskega vina.

Poslanci SLS delajo v smislu programa stranke in obljub, danih v listem na volilnih shodih. Njih delo bo tem uspešnejše, ako bodo isto krepko podpirali dobro organizirani volilci, ki bodo v rednih sejah in sestankih grajevali in okrajnili organizacijo razpravljal o perečih vprašanjih, ženje in zahtevah ljudstva in tozadevne rešitve pošiljali Jugoslov. klubu, ali posameznim poslancem SLS v Beogradu.

Vladimir Pušenjak,
narodni poslanec.

Gre za naš najdražji zaklad — mladino!

V Beogradu imamo vladu — mešanico radikalov in demokratov. Mesto da bi se ta naša ministrska gospoda brigala: Kako osrečiti državo, znižati davčna bremena, omiliti draginjo in priskrbeti narodu najpotrebnejšega so nam začeli iz Beograda ven izpodkopavati, rušiti in okuževati naš najdražji zaklad, up naše boljše bodočnosti ter moči — mladino. Kot nekaki mojstri in prvobojevniki v protiverskem zastrupljenju naše mladosti pred njačijo seve starši in največji škodljivci naše svobodne domovine demokrati (liberalci).

Očitno boj proti versko npravni vzgoji naše srednje in ljudskošolske mladine je začel minister prosvete — liberalci Svetozar Pribičević, ki hoče nekako programatično točko za točko ubiti verski čut našim mladim.

Da doseže prosvetni minister ta svoj protiverski cilj, je udaril najprej po našem višješolskem svetu v Ljubljani. Kar je še bilo trezno in versko mislečih mož v ljubljanskem višješolskem svetu, jih je poglal iz tega tolikanj odgovornega mesta in jih nadomestil z najzagrizenejšimi liberalci, ki ga bodo podpirali v njegovi gonji proti versko npravni vzgoji naše mladine.

Kakor hitro je g. Pribičević ustoličil na ljubljanskem višješolskem svetu svojo liberalno gospodo, je izdal razglas ravnateljem srednjih šol in upraviteljem učiteljskih šol, v katerem zahteva, da se morajo naše šole posokoliti. Mi krščanski prebivalci Sloveni vemo, vidimo ter čutimo, da ni Sokol nič drugega nego protikrščanski strup za našo mladost. Saj ravno češki in slovenski Sokol sta si postavila bojno geslo: Proč z Rimom, proč s katolicizmom, proč z versko npravno vzgojo! Da je naša trditve prebrida istina, lahko uvidi vsak kmet, ki pozna in ima priliko opazovati delo, spoznavati nauke in življenje kulturnobojnih Sokolov. Kjer se šopiri Sokol, tam kriči: pijančevanje, razuzdani plesi, brezvernost in protikrščansko življenje.

Sedaj pa pride sam minister in naravnost zapove našemu že itak liberalnemu in protikrščanskemu učitelstvu, da mora vzgajati mladino v sokolskem — protiversko npravnem duhu.

Naša mladost je že itak vsled protivojnih posledic posurovela, sedaj pa se še naj na ministrski ukaz posokoli, podivja do cela, potem pa bo z nam Slovenci kmalu pri kraju.

Dan na dan prinaša časopisje sama žalostna poročila o štrajkih, pun-

tih, pobožih, tihotapstvu in tatvinah. Odkod te žalostne prikazni? V ljudah ki so videli in doživeli vojno gorjo, je zamrl strah pred Bogom in ugasnila je tudi ljubezen do bližnjega. Starjših skoro ne bo več mogoče poboljšati, a naš up in nada boljše jugoslovanske bodočnosti je bila doslej naša mladina, ki bi naj brepojena z versko npravno vzgojo obrodila boljši sad kot njeni očetje. Mesto da bi se naše najvišje oblasti brigale za to, kako zalečiti, omiliti in popraviti, kar je začela nesrečna vojna kuga v versko npravnem oziru, pa delajo ravno nasprotno: zapovedujejo, da se mora mladina od strani učiteljstva izruvati zadnji čut strahu božjega, ki edini za more mladega človeka obdržati na poti življenske poštenosti.

Ako bi začelo naše učiteljstvo res izvrševati ta Pribičevićev sokolski razglas, je dolžnost vseh krščansko čutečih in za dobrobit naše mladine vnetih staršev, da se naravnost prepričajo udeležiti Pribičevićevega razglasa.

Pravico in odgovornost za pošteno vzgojo svojih otrok imajo predvsem starši in ne liberalni ministri, ki delajo naravnost na propad naše mladine.

Naši krščanski davkoplačevalci so zgradili in vzdržujejo naše šole, s kmetskimi žulji se premastno plačje učitelstvo, da bi pa sedaj rušili in podirali krščansko vzgojo naših slovenskih šol liberalni ministri obdan od štaba liberalnega učiteljstva, to se ne sme in se ne bo zgodilo!

Pri nas v Sloveniji si je z največjo težavo priborila liberalna stranka komaj tri mandata, da bi pa ti trije liberalci nam hoteli iztrgati iz sro naše mladine materino doto in seme — vero! tega ne bodo dopustili naši krščanski starši in tudi ne naši krščanski voditelji ljudstva!

Pribičevićev ukaz za posokoljanje naših šol bo našel najostrejši odpor pri celotnem krščansko mislečem ljudstvu.

Naše šole se morajo poboljšati, ne pa razkristjaniti in popolnoma podivjati!

Politični ogled.

JUGOSLAVIJA. Večina naših poslancev se mudi v domovini, ker deluje sedaj takozvani ustavni odbor in je med tem delovanjem konstituenta odgojena. Na sejah ustavnega odbora podajajo razne stranke svoje ustavne načrte, o katerih se potem razpravlja v

Hajduk Veljko Petrovič.

(Dalje.)

Nato dvigne vse svoje momke ter odide in se tiho prikradejo in pridejo med Turke; nato dajo vsi naenkrat ogenj iz pušk in prično kričati po turški: „Bežite! Razbija nas hajduški Veljko!“ Od streljanja in kričanja se zbude Turki iz sna, a konji se jim še odtrgajo in udarijo preko taborišča in preko njih. Tako zbeže Turki, ta peš, oni bos, tretji gologlav, a celo taborišče ostane Srbom. Od takrat postane Veljko med svojimi momki in bimbaši in bulubaši gospodar, pri sovjetu in Črnem Juriju hrabri vojvoda, pri sovravnih Turkih pa po vsem onem okraju strašen neprijatelj.

L. 1809, ob času nesreče na Kamenici, je čuval Banjo pred Turki, a državni svet mu je poslal vojvodo St. Živkoviča za upravitelja in svetnika, ker se je bal, da ne bi Veljko v nepremišljenosti in iz hrabrosti kje svoje vojske ro nepotrebnem razdelil in uničil. V bojih s Turki okrog Banje sta bila ranjena oboje, on in Živkovič. Turki so ju obkolili in držali nekoliko

tednov v obsedbi. Ker sta bila v veliki stiski in pridela Mladen in Vujica z vojsko na pomoč. Ko zagledata in spoznata srbsko vojsko, zasede Veljko ki je bil ranjen preje kakor Živkovič in je že okreval, konja ter pride skozi turško vojsko med Srbe, da se dogovori, kje hočejo določeno noč narediti nasipe in od kod udariti na Turke, potem se pa vrne skozi Turke zopet v Banjo, da uredi svojo vojsko in tudi oni udarijo istočasno. Ko se zbore Srbi k zborovanju, kamor je jim zapovedal Veljko, da naredi nasipe, se izproži po nesreči puška nekemu srbskemu vojaku in poči in tako se prestraši srbska vojska in zbeži nazaj. A Veljko misli, ko zasliši pokati puške, da so Srbi udarili na sovražnike Turke, pa udari tudi on od znotraj, toda Turki ga odbijejo nazaj. Ko napoči jutro, a na določenem mestu nikjer nobenega Srba, nego vihraje njihove zastave daleč nekje po nekkih gričih, sklene Veljko, ki se ni mogel več držati v Banji, ker so mu Turki celo odvzeli vodo, pa tudi ni imel nobene nade več na Srbe, da se rešijo s svojo vojsko skozi Turke in kdor pride, pride, kdor pa ostane, naj

ostane. Ko se je v svoji sobi pripravil na beg, ga vprašajo momki, kaj narediti z Živkovičem, ki je ležal ranjen v drugi sobi in Veljko odgovori glasno, da ga je Živkovič lahko slišal: „Kaj hočete? Ako lahko gre, naj gre, kakor drugi, ako pa ne more, pa mu odsekajte glavo in vzemite s sabo, da je Turki ne dobe!“ Ko Živkovič zasliši te besede, pomisli: Kaj, norec kakor je, bi res kaj takega učinil, — pa skoči, četudi ranjen na noge in pride med prvimi skozi.

Ko so Turki v jeseni dospeli do Morave, jim je Veljko s svojimi bečarji na okoli delal veliko škodo, jih vznemirjal in plašil. Ko pa pride na novo leto dan v skuščino, ga založijo neki kneziči in balubašice iz onih mahij, kjer je zapovedoval, da je posilil neke deklice, a njegovi momki da so nekim ljudem jemali goveda in ovce ter jih prodajali kakor turške. Radi tega ga obsodi državni svet v ječo, toda na njegovo srečo ga ne zaporo onega dne, ampak puste do jutra. On pa zbere zvečer svoje momke ter reče: „Bratje! mislim, da me v Beograd, da me vprašajo kolikokrat sem bil letos ranjen, koliko

junakov mi je poginilo in koliko po-labljenecv mi je ostalo, koliko granat se je razpočilo nad mojo glavo in koliko konj je pod mano poginilo, dalje pa tudi, če imam s čim izplačati plačo svojim junakom, oni pa izprašujejo, kolikokrat sem ljubimkal z dekleti, zjutraj me pa hočejo zapreti v ječo. Pojdimo torej inzbežimo od tukaj!“ — Nato se vzdigne z vsemi svojimi momki in ponoči zbeži iz Beograda. Zjutraj pridejo v Smederevo, kjer raztrajajo s konji in se odpodujejo in razjakujejo, Veljko pa pripoveduje vsakemu, kako je zbežal iz Beograda, ter gre naravnost k Milenku v Poreč in reče: „Dostoj sem bežal, odslej pa hočem iti počasi, kdor se pa hoče biti in umreti, naj pride k meni!“ Po zajutruku odide iz Smedereva preko Morave in doli preko požarevačke nahije naravnost v Poreč, kjer ga je Milenko komaj pričakoval in odredil mu je 500 grošev na mesec, njegovim bimbašem in bulubašem pa po 200 ali 100 grošev, momkom pa kakor drugim bečarom.

(Dalje prihodnjik.)

Somišljeniki darujte za sklad KZ.